

Т. В. Дзюба

Національний університет охорони здоров'я України ім. П.Л. Шупика, м. Київ, Україна

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено роль державного управління у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств. Акцентовано увагу на важливості регулювання правового поля, стимулювання інновацій, регулювання цін, розвитку інфраструктури та контролю якості. Наголошено на нагальній потребі вдосконалення цінової політики, підтримки інновацій та досліджень, забезпечення якості та безпеки лікарських засобів, а також підтримки інфраструктури та міжнародної співпраці у фармацевтичній галузі. З'ясовано, що створення сприятливого середовища для фармацевтичних підприємств сприятиме покращенню доступності якісних лікарських засобів та забезпеченню економічного розвитку. Досліджено основні аспекти, які впливають на конкурентоспроможність фармацевтичних підприємств, зокрема чітку цінову політику, підтримку інфраструктури, ефективний процес реєстрації та отримання ліцензій, а також захист інтелектуальної власності. Визначення проблемних аспектів сприятиме виробленню стратегій і політик, спрямованих на вирішення цих питань та підвищення конкурентоспроможності фармацевтичної галузі. Надано рекомендації з покращення конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств. Відзначено значущість фармацевтичної галузі для здоров'я населення та економічного розвитку, тому держава повинна вживати відповідних заходів для забезпечення стійкого розвитку цієї галузі. Визначено основні напрями вдосконалення цінової політики, підтримки інновацій та досліджень, контролю якості та безпеки лікарських засобів. Також констатовано важливість розвитку інфраструктури та сприяння міжнародній співпраці у фармацевтичній галузі.

Ключові слова: роль державного управління; конкурентоспроможне середовище; фармацевтичні підприємства; регулювання; інновації; ціни; інфраструктура.

Вступ

Постановка проблеми. Україна, як і багато інших країн, стикається з низкою проблем у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств. Несприятливі економічні умови, недостатнє регулювання, низький рівень інноваційної та конкуренції, неналежна доступність лікарських засобів та проблеми з контролем якості та безпеки є лише деякими з проблем, які впливають на розвиток фармацевтичної галузі.

Тому методами ефективного державного управління потрібно вирішувати ці проблеми та створювати сприятливі умови для розвитку фармацевтичних підприємств, забезпечуючи доступність якісних лікарських засобів для населення та сприяючи конкурентоспроможності галузі на міжнародному ринку.

Методи та інформаційна база дослідження. Описати основні методи дослідження, інформаційні матеріали, особливості аналізу інформації під час дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти проблеми ролі державного управління у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств досліджували такі науковці,

як: Н. Волк, Р. Лупак, І. Кубарева, В. Голубка та інші.

Мета дослідження. Метою є вивчення ролі державного управління у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств і виявлення ефективних стратегій та політик, спрямованих на покращення цього середовища для забезпечення якості, доступності та інноваційного розвитку фармацевтичної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Роль державного управління у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств є істотною. Держава бере активну участь у створенні правової бази, регулюванні діяльності фармацевтичної галузі, забезпеченні належних умов для розвитку підприємств та створенні конкуренції на ринку.

Доречно наголосити, що однією з основних функцій державного управління є розроблення і впровадження ефективної законодавчої бази. Держава встановлює правила та стандарти, які регулюють виробництво, контроль якості, дистрибуцію та продаж фармацевтичних препаратів. Це дає змогу створити рівні умови для всіх гравців ринку, запобігти появі недобросовісної конку-

Інформація про авторів:

Дзюба Тетяна Володимирівна, аспірант, кафедра управління охороною здоров'я та публічного адміністрування.

Email: kattin69@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-4100-2785>

Цитування за ДСТУ: Дзюба Т. В. Роль державного управління у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Вип. 1/2(74/75). Львів: НЛТУ України, 2023. С. 21–25.

Citation APA: Dzyuba T. V. (2023). The role of state administration in the formation of a competitive environment for pharmaceutical enterprises. *Efficiency of public administration*, 1/2(74/75), 21–25. <https://doi.org/10.36930/507403>

ренції та забезпечити безпеку та якість лікарських засобів [5].

Окрім того, державне управління також здійснює нагляд та контроль за діяльністю фармацевтичних підприємств: моніторинг дотримання виробниками встановлених стандартів якості, нагляд за діяльністю фармацевтичних закладів, контроль за рекламою та маркетингом лікарських препаратів. Це запобігає поширенню контрафактних препаратів, сприяє підвищенню довіри до фармацевтичної галузі та забезпеченню якості та безпеки ліків.

Держава може застосовувати інструменти економічної політики для підтримки конкурентоспроможності фармацевтичних підприємств, зокрема: фінансові пільги, державні замовлення на виготовлення ліків, підтримка науково-дослідницької діяльності в галузі фармацевтики, створення сприятливих умов для експорту фармацевтичної продукції та інші заходи.

Важливою функцією державного управління є регулювання ціноутворення на лікарські засоби. Держава може контролювати ціни на фармацевтичні препарати, щоб забезпечити їх доступність для населення, особливо в разі життєво необхідних ліків. Це допомагає уникнути монополізації ринку та забезпечити розумні ціни для споживачів [4, с. 16].

Отже, державне управління відіграє ключову роль у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств. Воно забезпечує правову базу, контроль за діяльністю підприємств, підтримку економічної діяльності та регулювання ціноутворення. Ці заходи сприяють створенню конкуренції, підвищенню якості та безпеки фармацевтичних продуктів і забезпечують належні умови для розвитку галузі.

На погляд ученого О. Ховпуна [11], державне управління також може сприяти формуванню конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств шляхом створення сприятливих умов для інновацій та досліджень у галузі фармацевтики. Державні програми фінансування досліджень, надання пільг і підтримки стартапам можуть сприяти розробленню нових лікарських препаратів, впровадженню нових технологій та підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Крім того, держава може розвивати інфраструктуру, необхідну для розвитку фармацевтичної галузі, зокрема створювати спеціалізовані науково-дослідні центри, лабораторії та технологічні парки, де фармацевтичні компанії зможуть здійснювати дослідження, тестування та виробництво нових препаратів. Така інфраструктура створює умови для співпраці між державою, науковими установами та промисловими підприємствами, що сприяє розвитку інновацій та підвищенню конкурентоспроможності галузі [8].

Варто наголосити, що крім законодавчого та економічного регулювання, держава також може забезпечити консультаційну та підтримку інформаційної бази для фармацевтичних підприємств, зокрема: надання порад і консультацій з питань регулювання, дотримання стандартів якості, впровадження нових технологій та ефективного маркетингу. Така підтримка допомагає підприємствам уникнути помилок, забезпечує надійну інформацію та сприяє їхньому розвитку.

Отже, державне управління відіграє істотну роль у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств. Шляхом регулювання,

фінансової підтримки, створення сприятливих умов для інновацій та надання підтримки інформаційної бази держава сприяє розвитку галузі, підвищує якість та безпеку фармацевтичних продуктів і забезпечує конкурентоспроможність фармацевтичних підприємств на міжнародному ринку [9, с. 484].

Державне управління відіграє також важливу роль у забезпеченні рівних умов конкуренції для фармацевтичних підприємств. Це означає, що держава повинна забезпечити чесну та прозору конкуренцію на ринку фармацевтичних продуктів шляхом боротьби з корупцією, недобросовісною конкуренцією та монополізацією. Для цього можуть використовуватися антимонопольні закони, регуляторні механізми та інші інструменти, що сприяють збереженню ринкової конкуренції.

Отже, держава також може здійснювати політику підтримки малого та середнього бізнесу у галузі фармацевтики, зокрема надання фінансової підтримки, легалізацію процедур та спрощення бюрократичних процесів для малих підприємств [6, 7]. Такі заходи сприяють збільшенню кількості учасників на ринку, стимулюють інновації та підвищують загальну конкурентоспроможність галузі.

Окрім цього, держава може впливати на формування конкурентоспроможного середовища шляхом створення сприятливих умов для освіти, розвитку кадрів та науково-технічного прогресу в галузі фармацевтики. Зокрема, розробляти освітні програми, сприяти науковим дослідженням, надавати підтримку інноваційним стартапам та забезпечувати доступ до передових технологій. Ці заходи сприяють підвищенню рівня фаховості фахівців, розвитку нових методів та технологій виробництва лікарських препаратів і сприяють виникненню інноваційних та конкурентних фармацевтичних підприємств [10, с. 55].

Доречно наголосити, що державне управління відіграє важливу роль у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств шляхом забезпечення рівних умов конкуренції, підтримки малого та середнього бізнесу, стимулювання інновацій та розвитку кадрів. Це допомагає забезпечити стійкий розвиток галузі, підвищення якості та доступності фармацевтичних продуктів та забезпечення конкурентоспроможності національних фармацевтичних підприємств на світовому ринку.

Варто додати, що державне управління може впливати на формування конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств через регуляторну політику. Держава встановлює правила, стандарти та нормативи, які регулюють діяльність фармацевтичних підприємств. Це включає реєстрацію лікарських засобів, контроль якості та безпеки, встановлення вимог до виробництва та дистрибуції ліків. Чітке регулювання сприяє створенню рівних умов для всіх учасників ринку, захищає права споживачів і забезпечує якість продукції [13, с. 75-79].

Одним з основних законів, який визначає статус та функції державного управління в цій сфері, є Закон України від 04 квітня 1996 р. № 123/96-ВР "Про лікарські засоби" [2]. Він встановлює нормативні вимоги до реєстрації, контролю якості, виробництва, зберігання, розповсюдження та реклами лікарських засобів. Шляхом регулювання фармацевтичної галузі, він забезпечує

державний контроль, безпеку та ефективність лікарських засобів на ринку.

Окрім цього, держава також може впроваджувати заходи щодо захисту інтелектуальної власності у фармацевтичній галузі. Це включає надання патентного захисту та інших форм правової охорони для нових винаходів, процесів і формул лікарських препаратів. Такий захист сприяє інноваційному розвитку галузі, стимулює фармацевтичні підприємства до вкладання коштів у дослідження та розроблення нових препаратів.

Держава може сприяти формуванню конкурентоспроможного середовища через податкову політику та фінансову підтримку. Зниження податкових ставок для фармацевтичних підприємств, надання податкових пільг для дослідницької та інноваційної діяльності, а також надання фінансових грантів і кредитів сприяють розвитку галузі та підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Важливим аспектом державного управління є також взаємодія зі страховими компаніями та системою охорони здоров'я. Держава може сприяти встановленню адекватної системи страхування медичних послуг, стимулювати використання інноваційних лікарських препаратів та забезпечувати їх доступність для населення.

Загалом державне управління відіграє критичну роль у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств. Шляхом регулю-

вання, створення рівних умов конкуренції, підтримки інновацій та фінансової підтримки держава сприяє розвитку галузі та забезпечує якість, безпеку та доступність фармацевтичних продуктів для населення.

Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210-III "Про захист економічної конкуренції" [6] спрямований на створення умов, що захищають права підприємств у цій галузі. Він забороняє недобросовісну конкуренцію та регулює фінансові угоди, що сприяє підтримці чесної конкуренції та запобіганню недобросовісним практикам.

Одним із головних завдань цього Закону є контроль за концентрацією підприємств у фармацевтичній галузі. Він встановлює механізми та процедури, що регулюють злиття, поглинання та інші форми концентрації підприємств, для запобігання монополізації ринку та забезпечення здорової конкуренції.

На погляд учених О. Чирва та О. Гарматюка [12, с. 217], роль державного управління у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств є надзвичайно важливою. Держава відіграє активну роль у регулюванні та стимулюванні розвитку фармацевтичної галузі для створення конкурентних умов для підприємств.

Основні аспекти ролі державного управління у формуванні конкурентоспроможного середовища наведено в таблиці.

Таблиця. Роль державного управління у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств

Аспекти ролі державного управління	Опис
Регулювання правового поля	Забезпечує створення та впровадження ефективного законодавства, що регулює діяльність фармацевтичних підприємств. Це включає в себе законодавство про лікарські засоби, процедури реєстрації, контроль якості, державну закупівлю, інтелектуальну власність тощо. Чіткі правові норми сприяють створенню рівних умов для усіх гравців на ринку та забезпечують високий рівень безпеки та якості лікарських засобів.
Стимулювання інновацій	Управління може забезпечити фінансову та фінансову підтримку для досліджень і розвитку в фармацевтичній галузі. Це може включати надання пільгових кредитів, грантів, податкових пільг та інших заохочень для створення та впровадження нових технологій, лікарських препаратів та методів виробництва.
Регулювання цін	Встановлювати цінову політику для фармацевтичних препаратів для забезпечення доступності лікарських засобів для населення. Це може включати контроль за цінами, обмеження підвищення цін на життєво важливі ліки та заохочення конкуренції на ринку, що допомагає знизити ціни.
Розвиток інфраструктури	Має сприяти розвитку необхідної інфраструктури для фармацевтичних підприємств, такої як дослідні лабораторії, виробничі потужності, логістичні системи та інше. Це допомагає забезпечити ефективну виробничу діяльність та забезпечує конкурентоспроможність фармацевтичних підприємств.
Контроль якості та безпеки	Виконує функцію контролю якості та безпеки лікарських засобів шляхом встановлення відповідних норм та стандартів, а також через проведення інспекцій та сертифікаційних процедур. Це забезпечує високий рівень безпеки для споживачів та підтримує довіру до фармацевтичних підприємств.
Формування іміджу та просування	Управління може сприяти підтримці та просуванню фармацевтичних підприємств на міжнародному ринку, зокрема шляхом участі у виставках, виступів на конференціях, підтримки експорту та іншими заходами. Це допомагає підприємствам зайняти конкурентну позицію та збільшити обсяги експорту.
Захист інтелектуальної власності	Забезпечує захист прав на інтелектуальну власність фармацевтичних підприємств, зокрема патентних прав, авторських прав та комерційних секретів. Це стимулює інноваційну діяльність та сприяє розвитку нових лікарських препаратів.
Регулювання конкуренції	Контролює конкуренцію на фармацевтичному ринку та запобігає встановленню монополістичних позицій. Це може включати антимонопольні закони, механізми контролю зловживання домінуючим положенням та захисту прав споживачів.
Розвиток фармацевтичного ринку	Сприяє розвитку конкуренції та розширенню фармацевтичного ринку шляхом створення сприятливих умов для діяльності нових підприємств, сприяння малим та середнім підприємствам, підтримки інвестицій та створення спеціальних програм та фондів для розвитку галузі.

Примітка: складено та узагальнено на основі аналізу джерела [12, с. 217].

Усі ці заходи комплексно створюють сприятливе та конкурентоспроможне середовище для фармацевтичних підприємств. Держава виступає в ролі регулятора, фасилітатора та партнера для галузі, сприяючи її

стійкому розвитку та забезпеченню якості та доступності лікарських засобів для населення.

Отже, державне управління відіграє важливу роль у формуванні конкурентоспроможного середовища для

фармацевтичних підприємств. Шляхом регулювання правового поля, стимулювання інновацій, регулювання цін, розвитку інфраструктури, контролю якості та безпеки, формування іміджу та просування, а також сприяння міжнародній співпраці, держава створює сприятливі умови для розвитку фармацевтичних підприємств.

Висновок

Отже, державне управління відіграє ключову роль у формуванні конкурентоспроможного середовища для фармацевтичних підприємств. Шляхом регулювання правового поля, стимулювання інновацій, регулювання цін, розвитку інфраструктури та контролю якості, держава створює сприятливі умови для розвитку цієї галузі. Потрібно вдосконалювати цінову політику, сприяти інноваційним дослідженням, забезпечувати ефективний контроль за якістю та безпекою лікарських засобів. Також важливо підтримувати інфраструктуру для виробництва та дистрибуції фармацевтичних продуктів та сприяти міжнародній співпраці у галузі.

Забезпечення доступності якісних лікарських засобів для населення та створення конкурентоспроможного середовища сприятиме зростанню фармацевтичної галузі, покращенню здоров'я населення та забезпеченню економічного розвитку. Держава має брати на себе відповідальність за створення сприятливих умов та ефективного регулювання, щоб забезпечити успішне функціонування фармацевтичних підприємств і підвищити їх конкурентоспроможність.

Список використаної літератури

1. Берест, Г., Єренко, О., Малюгіна, О., & Дуюн, І. (2019). Фармацевтичний аналіз лікарських засобів: навчальний посібник

- до семінарських занять провізорів-інтернів спеціальності "Загальна фармація". Запоріжжя. ЗДМУ.
2. Верховна Рада України (1996). Про лікарські засоби: Закон України від 04 квітня 1996 р. № 123/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/123/96-%D0%B2%D1%80>
3. Верховна Рада України (2001). Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 року, № 2210-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2210-14>
4. Волк, Н. В. (2017). Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративно-правового регулювання фармацевтичної галузі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Право"*, 44, 15-19.
5. Голубка, В. М. (2016). Механізми регулювання фармацевтичного ринку в Україні. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/aref_golubka.pdf
6. Докієнко, Л. М., Клименко, В. В., & Акімова, Л. М. (2011). Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. Київ: Академвидав.
7. Клименко, В. В. Акімова, Л. М., & Докієнко, Л. М. (2015). Фінансовий ринок: навч. посіб. in Павлов В.І. edn. Київ: Центр учбової літератури.
8. Кубарева, І. В. (2012). Оцінка фармацевтичної галузі України у контексті інвестиційної привабливості її компаній. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32612758.pdf>
9. Лупак, Р. Л. (2016). Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. Львів
10. Страпчук, І. (2017). Стан та тенденції розвитку фармацевтичного виробництва в Україні. *Економічна теорія та право*, 1, 54-62.
11. Ховпун, О. С. (2021). Адміністративно-правове забезпечення фармації в Україні. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41793/1/aref-hovptyn-na-sait.pdf>
12. Чирва, О., & Гарматюк, О. (2018). *Менеджмент та маркетинг у фармації: навчально-методичний посібник*. Уманський державний пед. ун-т імені Павла Тичини Умань.
13. Ярош, Н. (2016). Нормативно-правове регулювання розвитку стандартизації у сфері охорони здоров'я населення України. *Економіка і право охорони здоров'я*, 2, 75-79.

T. V. Dzyuba

Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

THE ROLE OF STATE ADMINISTRATION IN THE FORMATION OF A COMPETITIVE ENVIRONMENT FOR PHARMACEUTICAL ENTERPRISES

Introduction. Problem formation. Ukraine, like many other countries, is facing a number of problems in the formation of a competitive environment for pharmaceutical enterprises. Unfavourable economic conditions, insufficient regulation, low levels of innovation and competition, insufficient availability of medicines, and problems with quality and safety control are just some of the problems that affect the development of the pharmaceutical industry.

The problem statement consists in the need for effective public administration, which would help solve these problems and create favorable conditions for the development of pharmaceutical enterprises, ensuring the availability of quality medicines for the population and contributing to the competitiveness of the industry on the international market.

Research methods and information base. The following methods are used in the studies: theoretical generalization, comparative and statistical analysis, etc. They made it possible to increase the reliability of the performed analysis of scientific sources for the problem and stratify the aspects of the role of state administration in the formation of a competitive environment for pharmaceutical enterprises.

The information base of the studies are the works of Ukrainian and foreign scientists regarding the study of the role of state administration in the formation of a competitive environment for pharmaceutical enterprises and the identification of effective strategies and policies aimed at improving this environment in order to ensure quality, accessibility and innovative development of the pharmaceutical industry.

Analysis of recent research and publications. Certain aspects of the problem of the role of state administration in the formation of a competitive environment for pharmaceutical enterprises were studied by the following scientists: N. Volk, R. Lupak, I. Kubareva, V. Golubka and others.

The purpose of the article. The purpose of the article is to study the role of public administration in the formation of a competitive environment for pharmaceutical enterprises and to identify effective strategies and policies aimed at improving this environment in order to ensure quality, accessibility and innovative development of the pharmaceutical industry.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. Research on aspects of the role of public administration in the formation of a competitive environment for pharmaceutical enterprises

Results. The role of public administration in the formation of a competitive environment for pharmaceutical enterprises is extremely important. The state plays an active role in creating a legal framework, regulating the activities of the pharmaceutical industry, ensuring proper conditions for the development of enterprises and creating competition on the market.

It is appropriate to emphasize that one of the main functions of public administration is the development and implementation of an effective legislative framework. The state establishes rules and standards that regulate the production, quality control, distribution and sale of pharmaceuticals. This makes it possible to create equal conditions for all market players, prevent the emergence of unfair competition and ensure the safety and quality of medicinal products.

In addition, the state administration also provides supervision and control over the activities of pharmaceutical enterprises. This includes monitoring compliance by manufacturers with the established quality standards, supervision of the activities of pharmaceutical establishments, control over advertising and marketing of medicinal products. Such control helps prevent the spread of counterfeit drugs, increase trust in the pharmaceutical industry, and ensure the quality and safety of pharmaceuticals.

It is worth noting that the state can use economic policy tools to support the competitiveness of pharmaceutical enterprises. These may include financial benefits, government orders for the production of medicines, support for scientific research activities in the pharmaceutical industry, creating favourable conditions for the export of pharmaceutical products, and other measures.

Discussion. Therefore, the state can also implement a policy of supporting small and medium-sized businesses in the field of pharmaceuticals. This includes providing financial support, legalizing procedures and simplifying bureaucratic processes for small businesses. Such measures help to increase the number of participants on the market, stimulate innovation and increase the overall competitiveness of the industry.

Conclusion. In conclusion, it can be emphasized that public administration plays a key role in the formation of a competitive environment for pharmaceutical enterprises. By regulating the legal framework, stimulating innovation, regulating prices, developing infrastructure and quality control, the state creates favourable conditions for the development of this industry. It is necessary to improve the price policy, promote innovation and research, ensure effective control over the quality and safety of medicinal products. It is also important to maintain the infrastructure for the production and distribution of pharmaceutical products and to promote international cooperation in this industry.

Thus, ensuring the availability of high-quality medicinal products for the population and creating a competitive environment will contribute to the growth of the pharmaceutical industry, improving the health of the population and ensuring economic development. The state must take responsibility for creating favourable conditions and effective regulation in order to ensure the successful functioning of pharmaceutical enterprises and increase their competitiveness.

Keywords: the role of public administration; competitive environment; pharmaceutical enterprises; regulation; innovations; prices; infrastructure.